

פירוש תורה

2001
11/11/01

תוריע שנת תרע"ט

הנה בספר יצירה אין למעלה מעונג ואין למטה מנגע. מזה נראה כי ענין הנגעים הוא היפוך משבת. והנה במדרש שו"ט (פ' צ"ב) א"ר יצחק כל עסקא דשבתא כפול. עומר כפול שני העומר לאחד, קרבנו כפול וביום השבת שני כבשים. עונשה כפול מחללי מות יומת. שכרה כפול וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, אזהרותי כפולות זכור ושמור, מזמורה כפול מזמור שיר ליום השבת: ונראה דלאו כפילא דלישנא בעלמא אלא מורה על ענין השבת שיש בה ענין כפול. והיינו דהנה שבת בה מתאחדין ישראל כי שבת היא רוא דאחד, ומ"מ שבת הרי היא מעין עוה"ב ובעוה"ב יש לכל צדיק וצדיק מתור בפני עצמו לפי כבודו, ובמ"ד (שליה פ' פקודי) אמרה לו רבי וכי רואה אדם לחבירו לעוה"ב לא כל צדיק וצדיק הוה לי' עולם בעצמו שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו וכי עולמים אין כתיב כאן אלא עולמו. אבל הענין כבש"ס שבת (קנ"ב). כי הולך האדם אל בית עולמו א"ר יצחק מלמד שכל צדיק וצדיק נותנים לו מדור לפי כבודו משל למלך בוד' שנכנס הוא ועבדיו לעיר כשהם נכנסין כולן בשער אחד נכנסין כשהם לנים כל אחד ואחד נותנין לו מדור לפי כבודו. כן י"ל נמי בשבת דהוא מעין עוה"ב שכולם נכנסין לשבת בשער אחד, כי איסור המלאכה שוה לגדול שבישראל ולפחות שבהם, וכבר הגדנו במק"א שישראל זוכין לשבת שמעלתו רם ונשא רק בשביל הפרישה מטורח המלאכה ומטרדת הפרנסה, כמו שזכרנו לעוה"ב בשביל הפרישה מטורח דהאי עלמא. אך זוהי הכניסה לשער שכולם נכנסין בשער אחד, אבל בעיקר השבת אין יד כולם שוה אלא כל אחד לפי מדרגתו, וכמו בעוה"ב שכל צדיק וצדיק באים ולנים כל אחד במדור לפי כבודו. ומעתה מובן איך יתקיימו שניהם, ששבת רוא דאחד הוא השער ליכנס בו לשבת, אבל יש בו עוד ענין פרטי כל אחד בפני עצמו, והוא מעין עוה"ב. ונראה שזהו ענין זכור ושמור, עפ"י דברי הוה"ק דשמור הוא מדת לילה וזכור מדת יום, ומדת לילה היא כחמת הפרישה מימי החול, והוא השער שכולם נכנסין בו, אבל זכור מדת יום זהו אורות גדולים מאלה שאינן זוכין לזה אלא כל אחד לפי מדרגתו:

ובזה יש לפרש הענין של כל עסקא דשבת כפול שסובב על נקודה זו, מצד הכלל שכולם נכנסין בשער אחד, ומצד הפרט כל אחד לפי מדרגתו. ובאמת שגם באזהרת שבת מצינו שני ענינים אלו, שכל מלאכות יד כולן שוין לאיסור כזה כן זה באותה מלאכה, אבל מצות תחומין היא לכל איש ואיש בפני עצמו אלפים אמה ממקום רגליו, לבד כשהם בעיר שכל העיר חשובה כארבע אמות לכולם יחד. וכ"ק אבי אדמ"ר זצלה"ה הגיד בטעם ש"ס שבת (פ"ז): דבמרה אתחומין לא איפקוד. משום דזה שהוא לכל אחד בפ"ע מורה על מדרגה פנימית שאין יד כולם שוה וקודם מ"ת לא זכו ישראל למדרגה זו, עכ"ל. ולפי דרכנו לא זכו עדיין אלא לשער שכולם נכנסים כאחד אבל לא למדור לכאור' לפי כבודו, כי עד מ"ת לא היתה לישראל אלא מעלה כללית, וכמו יצ"מ שהיתה בוכות האבות שהם אביהם של כולם, וע"כ בקי"ס נמי ראתה שפחה על הים וכי ולא דוקא גדולי ישראל, אבל בסיני אתה מחיזה לעצמך ואהרן מחיזה לעצמו מפני שאז זכו כל אחד המדור לפי כבודו, וע"כ או איפקוד אתחומין:

והנה מענין שבת נעמוד על ענין נגעים שהוא היפוך לו לגמרי שהוא נמי כפול, היינו דחיוו של כל מנוגע ומנוגע לפי מהותו

שנסתלק ממנו האור האלקי וכמבואר בספרי חכמי האמת ז"ל, היפוך משבת שכאור'א יש לו קדושה עליונה והוא ענין זכור כנ"ל שכל אחד יש לו מדור בפ"ע, ועוד כפול לו שגדוה מכלל ישראל כאמרם ז"ל (ערכין ט"ז): מה הוא הבדיל לפיכך אמרה תורה בוד' ישב, וזה היפוך משמור שבשבת שער שהכל נכנסין כנ"ל:

ולעומת שתי אלה הכפולים עונשו נמי כפול, צער הנגע כבש"ס שבועות (ח). התם מנגעי' איכפר לי' ופירשי' בצער נגעו נתכפר לו לעון, והיינו צערו דגופו, וצער ישיבתו בוד', צער ישיבתו בוד' הוא לעומת הפגם של השער שהכל נכנסין בו, וצער הנגע שבגופו לעומת הפגם שבמעלת עצמו, ולזה נמי המצוות שבו כתובות בשני פסוקים, הפסוק הראשון בגדי יהיו פרושים וראשו יהי פרוע ועל שפם יעטה, וזה נוגע לצערו בגופו, והכתוב השני כל ימי אשר הנגע בו בוד' ישב וגו' להורות שהם ענינים מתחלפים על הפגם הכפול:

כל ישראל ערבים זה לזה

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחה או בחתת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והוקא אל אהרן הכהן או אל אחד ממניי הכהנים" (ויק' ב)

הנגעים באין על עוון לשון הרע (ערכין טו, ב). יש להבין מדוע העונש על לשון הרע הינו חמור כל כך, ומדוע אומות העולם אינם נענשים על דיבורי לשון הרע?

שמעתי לבאר את הענין כך: יש הבדל תהומי בין ישראל לאומות העולם.

אומות העולם, גם כאשר יש ביניהם אחדות, אין זו אחדות של אמת, אלא אחדות חיצונית, למען מטרה מסויימת וכדומה.

(1)

לעומת זאת עם ישראל, אשר נשמתו חצובה ממקור אחד, האחדות היא חלק ממהותם, ואחדותו היא אחדות של אמת!

חטא לשון הרע, גורם לפירוד בין אדם לחבירו. אצל אומות העולם אין הדבר כה חמור, משום שהם מעיקרם מרוחקים זה מזה, ולכן אינם נענשים בחומרה רבה כאשר הם מדברים לשון הרע. אבל יהודים שמדברים לשון הרע גורמים בדבריהם פירוד, שהוא היפך מהותם, על כן נענשים בעונש החמור של צרעת!

ימי משפט בייליס בשנות תרע"א-תרע"ג היו ימים קשים לכל היהודים שבארצות שלטונה של רוסיה. עלילת הדם המרושעת, בה הואשם מנדל בייליס ברציחת נוצרי, כדי להשתמש בדמו לצרכי דת יהודיים בחג הפסח, הפילה על היהודים אימה ופחד. דינו של בייליס הובא לפני "בית המשפט של חבר המושבעים", במזימה גלויה, לחרוץ משפט על כל יהודי העולם כי שוחרי דם המה.

שתדלנים מכל קצווי תבל פעלו בקרב אנשי צמרת השלטון הרוסי, בנסיון לרכך את קשיחות לבם. מאידך גיסא, התעוררו שונאי ישראל מכל קצווי תבל והוסיפו ידיעות והוכחות משלהם על ה"מנהג" היהודי להשתמש בדם נוצרי. העולם היהודי היה אז כמרקחה.

הכל התחיל באחד מימיו הראשונים של האביב. ילדי קייב יצאו לשחק ליד בית החרושת ללבנים של אחד היהודים, שם גילו גופת ילד מומת, אשר זוהה כילד שנעלם מבית הוריו שבוע ימים לפני כן, וכל המאמצים לעלות על עקבותיו עלו בתוהו. המשטרה, פתחה בחקירה מקיפה, אך לא הצליחה למצוא כל נקודת אחיזה המובילה לזהות הרוצח.

חברי הארגון האנטישמי "ברית העם הרוסי" יצאו בהאשמה פומבית, כי היהודים הם שרצחו את הנער, כדי לערב את דמו במצותיהם. הרי זאת הוכח כבר בלי שום פקפוק בעבר...

חבר פעיל בארגון אנטישמי, התייצב במשטרה ומסר, כי לפי פרטים שנודעו לו, הרי שהרוצח של הילד הוא יהודי בשם מנדל. תוך כדי דיבורו של זה, הופיע במשטרה שיכור, שסיפר כי ביום היעלמו של הילד ראה אותו בסביבת בית חרושת של יהודי, וכן ראה את היהודי מנדל, מעובדי בית החרושת, רודף אחריו. מנדל בייליס נעצר והועבר במהירות לבית הכלא בקייב.

קרוב לשנתיים ומחצה, ישב בייליס במעצר. במשרדי התובע המחוזי בקייב נערמו ספרים רבים, שמהם 'מוכח', כי היהודים נזקקים לדמו של ילד נוצרי לצורך אפיית המצות. רק ההוכחות הממשיות, כי דווקא מנדל בייליס היה האיש אשר הרג את הילד, לא היו איתנות כל כך.

בבתי הכנסיות והמדרשות שבכל עיר ועיירה, שפכו יהודים דמעות כמים, בתפלה ובתחנונים, כי ירחם ה' על כל עמו ויחוס על מנדל בייליס. היהודים הללו לא בטחו בסניגורים ולא בחסד לאומים, כי אם ברחמי ה' יתברך.

שאלת השאלות אשר הציתה את שנאת הגויים היתה, הכיצד מרהיבים חכמי ישראל לקבוע, כי רק "אתם קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים אדם". בכך ביקשו לפסול את התלמוד כולו, שהוא כביכול המסית נגד הגויים והמתיר את דמם...

אחד האישים היהודיים, שהוזמנו מטעם בית הדין בקייב להשתתף בסניגוריה על מנדל בייליס, היה הרב יעקב מזא"ה, רבה הרשמי של מוסקבה. עליו הוטל לשמש בתפקיד ה"מומחה לעניני דת" מטעם היהודים.

הרב מזא"ה, ניצב על דוכן בית המשפט, ובאר את מאמר חז"ל בטיב טעם ודעת, על פי פירושו של רבי מאיר שפירא.

כלל גדול בתורה הוא, "שכל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות ל"ט, א). ומשום כך, גורלו של כל יחיד, כדוגמת מנדל בייליס, הנו גורלו של העם היהודי

כולו. העם היהודי חרד לשלומו ומפעיל את מיטב מאמציו להסיר מעל צוארו את הקולר. האם בקרב הגויים היה מתרחש כדבר הזה, שמשפטו של אדם בודד באיזו ארץ נידחת, היה נוגע ללבם של כל בני עמו בכל קצווי תבל?

זהו, איפוא, ההבדל, בין העם היהודי לשאר העמים: "אתם קרויים אדם", העם כולו נחשב כאדם אחד. ולמה? כי אם נשפט אצלנו מנדל בייליס אחד, מתייצב כל העולם היהודי לצידו כאיש אחד.

"ואין אומות העולם קרויים אדם", קרויים הם "אנשים", אך בשום פנים אינם כ"אדם" אחד...

לאחר שלושים ושנים חודשי סבל ועינויים, נקראו המושבעים להשיב על השאלה הגורלית: האם מנדל בייליס אשם ברצח?

התשובה הפסקנית היתה: איננו אשם! מנדל בייליס יצא זכאי בדינו, ואתו נשמו לרווחה כל יהודי העולם.

ענין ההסגר שמצינו בטומאת צרעת, טעון ביאור, הרי ההסגר נועד לברר אם הצרעת שלקה בה האדם מטמאת או לא, ומדוע אם כן הלים עליו דיני טומאה כבר בשעת ההסגר? וביותר, הרי אף אם התברר אחר כך שאין הצרעת שעליו מטמאת, אין הוא נטהר למפרע, אלא רק מכאן ולהבא, ויש להבין מהו טעמו של דבר ומהו ביאורו.

יתירה מזו, מלשון הכתוב (פסוק ו): "וטהרו הכהן", משמע שאפילו אם בסופו של דבר התברר כי הנגע בעור הבשר טהור הוא, אין האדם נעשה טהור מאיליו, אלא הכהן הוא זה שמטהרו, ולא זו בלבד, אלא

אף צריך אותו אדם לכבס את בגדיו ולטבול, כדין מצורע מוחלט שנטהר מטומאתו². ואכן, רש"י כבר עמד על כך, וכתב בטעם הדבר: "הואיל ונוקק להסגר, נקרא טמא וצריך טבילה"³. ועליו לבאר, מדוע קבעה התורה לאדם זה דיני טומאה גמורה, רק משום שהווקק להסגר מחמת נגעו המסופק?

ההסגר - דרך של תיקון

כדי לבאר דבר זה יש להקדים, שהנגעים הבאים על אדם הינם סימן ואות שעליו לשוב בתשובה, ולפיכך באים הם עליו מן הקל אל הכבד, וכפי שכתב

ההסגר - זמן לתיקון המעשים

מה טעם קבעה התורה טומאה למי שאין ידוע אם נגעו טמא?

מדוע צריך המצורע המוסגר לטהרת הכהן לאחר שהתברר כי טהור הוא?

"ואם בהרת לבנה היא בעור בשור... והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים... וטהרו הכהן... וכבס בגדיו וטהרו" (ויקרא יג, ד-ו)

"הואיל ונוקק להסגר, נקרא טמא, וצריך טבילה" (רש"י שם, ו)

הרמב"ם (פסיו מהל' טומאת צרעת הי"ד): "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם, אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהיר מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע - משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית - משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוב עליו, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו - משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו - משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע."

לכן, אדם שכבר באו הנגעים אל גופו, למרות שעדיין לא ידוע אם יעלו בהם סימני טומאה, מכל מקום כבר ניתן ללמוד מהם מה מצבו, שכן אף אם יתברר לבסוף שנגע זה טהור הוא, מכל מקום עצם העובדה שיש באדם זה נגע אשר יתכן ויעלה סימני טומאה ויהפוך את הנגע למצורע מוחלט - הינה אות משמים, שעל אדם זה לפשפש במעשיו היטב, ולשוב שעה אחת קודם שייקבע דינו למצורע מוחלט⁵.

נמצא, שמצבו של המוסגר אינו מצב של ספק בעלמא, אם עתיד הוא להיטמא אם לאו, אלא כבר כעת מורה לו הנגע שעליו לשוב בתשובה, רק שעדיין נמצא הוא במדרגה כזו בה נתנה לו התורה פתח של מילוט ותיקון, כדי למנוע את עצמו מלהיות מצורע מוחלט.

מטעם זה צריך האדם להיטהר על ידי תשובה ופשפש המעשים, ולאחר מכן על ידי כיבוס בגדים וטבילה, כדי להימלט מן הרעה האורבת לו בדרך בה הוא נמצא, ולעלות במסילה העולה בית קל.

נושא בעול עם חברו עד היכן?

"וטמא טמא יקרא" (יג. מה)

"אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים, בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה, אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד, כי היכי דייחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי" (שבת סז)
 "ולסימנא עבדי ליה, לאודעי דמשיר פירותיו כדתניא וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים" (רש"י)

צריך להבין, הלא טומאת המצורע הינה מהטומאות החמורות, הוא צריך לצאת מחוץ לג' מחנות, לשבת בוד מרוחק מהציבור, צער איום ולכן הוא קורא טמא טמא כדי להודיע צערו לרבים שיבקשו עליו רחמים. אולם כאן שאילן אחד שלו משיר פירות, יכול להיות שהוא אדם מבוסס היטב ואף עשיר, אם כן מה הסיכוי שעוברי דרכים יבקשו עליו רחמים, איך ניתן להשוות?

זהו טעם הטומאה שמצינו למוסגר. ההסגר הוא דרך של תיקון והצלה שניתנה לו, ואם זכה - יכול הוא לעלות בימים אלו על דרך של טהרה, ולצאת מן הטומאה בה היה שרוי. ואף שנטהר מספק נגע, מכל מקום צריך הוא לסדר טהרה - וטהרו הכהן.

חובת ההתבוננות באותות משמים

מתוך הדברים הללו יש לנו ללמוד על גדול החובה המוטלת עלינו, לתת ליבנו לאותות אותם שולח לנו השי"ת ברחמיו כדי שנשוב בתשובה, טרם שנאחר את השעה חלילה. פעמים שנופל האדם לחולי, ועולה החשש שמא סכנה נשקפת לו, אולם לבסוף מתברר שבאמת לא היתה כאן כל סכנה. במצב זה, אל לו לאדם לומר, הנה אינו ראוי לפורענות, אדרבה, עליו לפשפש במעשיו, ולברוק מדוע הביא עליו הקב"ה סכנה זו, בה היה בבחינת מוסגר, ובכך יתן אל ליבו לעלות על דרך של תשובה ותיקון.

וכן מצינו שאמרו בגמרא (שבת לב ע"א): "אדם יוצא לשוק [מקום שהפורענות מצויה] - יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט (שופט), חש בראשו - יהי דומה בעיניו כמי שנתנהו בקולר, עלה למיטה ונפל - יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגרדום לידון, שכל העולה

לגרדום לידון, אם יש לו פרקליטין גדולים - ניצול, ואם לאו - אינו ניצול, ואלו הן פרקליטין של אדם - תשובה ומעשים טובים"⁶. וזהי ההשקפה הנכונה, להסתכל

אפילו על היוצא לשוק או על מי שיחש בראשו כמי שיש עליו תביעה משמים, שכדי להסירה עליו לקחת מוסר, לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה שלימה.

ביאר הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל משגיח ישיבת פוניבז': חז"ל לימדונו את גודל מעלת נושא בעול עם חברו, שאינך צריך למדוד כמה צער יש לחבר, האם צער נורא כטומאת צרעת או אפילו צער על רכוש כל שהו, בכל מקרה חברך סובל ולא משנה כמה, אפילו צער על אילן אחד מתוך פרדס שלם מחייב אותך לאזור חלציך ולעורר ולבקש עליו רחמים.

*

נפלאות מסופר על מידת נושא בעול עם חברו בה נהג הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר למרות שקיעותו העצומה בלימוד שימש תמיד ככתובת לכל בחור בבעיותיו. אף חוותנו ראש הישיבה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בידעו שהוא יתמסר לענין בלב ונפש.

אחד התלמידים הסתבך בעייה מסובכת שהיתה נראית ללא מוצא. היה רבי נחום יושב איתו כמה שעות מדי יום ביום לדון עמו בפתרון סבך בעיותיו, עד שחפץ הש"ת בידו הצליח.

אחד התלמידים שעמד לנסוע לבית הוריו באנגליה נכנס לראש הישיבה

להיפרד ממנו ורבי נחום אומר לו, יש לי עצה טובה בשבילך. התלמיד עשה אזנו כאפרכסת, שמא ישמע עצה עמוקה איך יתנהג בארץ נכר. ורבי נחום אומר לו כאב רחום, לפי החשבון מזג האוויר באנגליה בעונה זו של השנה קר ביותר, אל נא תשכח לקחת אתך מעיל חם. יצא התלמיד מראש הישיבה הנערץ, כשבצקלונו לימוד נפלא, צדה לדרך, כיצד חייב הרב להיות דואג לתלמידו.

סיפר אחד התלמידים שפעם ישב לידו בעת התפילות והנה בליל יום הכפורים אחרי כל נדרי מסר ראש הישיבה רבי חיים שיחה ובכה על יהודי רוסיה הנתונים במיצר וצריך להתפלל ולחשוב עליהם בתפילה. וסיפר שפתאום ראה את רבי נחום מתפרץ בבכי עצום, ראו בחוש איך הוא מרגיש וחי את הדברים שרבי חיים דיבר עליהם.

ישורון כרך כ"ב עמ' קצ"ט

*

סיפר הגאון רבי רפאל שמואלביץ שליט"א ראש ישיבת מיר: בימי שישי היה אביו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מוסר ועד מוסרי לקבוצת אברכים חשובים.

יום שישי אחד נכנס משהו ואמר שארעה בלילה תאונת דרכים מזעזעת שארעה בכביש ירושלים - תל אביב בה נהרגו אם ובתה התינוקת. רבי חיים פרץ בבכי והיה כל כולו מזועזע, למרות שלא ידע הכיר את המשפח. הוא היה כה מזועזע שבמשך חצי שעה מירד בבכי ולא היה מסוגל למסור את הוועד, ראק לאחר מכן התחזק ומסר את הוועד.

הגרי"ח בלוי שליט"א רבה של אשקלון מספר שארע פעם שישב ולמד עם רבי חיים זצ"ל בביתו, לפתע נכנס משהו והודיע לראש הישיבה בשקט על פטירת אחד מראשי הישיבות ולא דווקא מהידועים שבהם או מידידיו הגדולים.

רבי חיים נסער כולו, מתאר הגרי"ח, הוא ביקש סליחה ויצא לחדר השני, שם פרץ בבכי מר שהדיו נשמע עד החדר בו למדנו, עד כדי כך הוא הצטער למשמע הבשורה. רבע שעה הוא התמוגג בדמעות. לאחר מכן שטף את פניו, ומיהר לחזור לסוגייה שבה אחזנו.

שהמה זרע ישראל, עד שהוכרח לשלוח אחד שיזכירם שהמה בני אברהם יצחק ויעקב.

כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (יד, לח)

מבואר בחגיגה (ח, ט), [שהש"ת בוכה] על גאונם של ישראל שניטל מהם וניתן לגויים [וכעת אין הגמ' לפני לציין את הדף ואת הלשון, כי אני כותב בלי ספרים]. וראיתי לאחד מן הגדולים הקדמונים שפירש דבריהם ז"ל, דהקב"ה בוכה על מה שניטל כל גאון ויקר מישאל, שנאבד מהם הרגש של גאון שיש לכל אומה ואומה שמתגאה באומתה, וישראל אינם מרגישים שום יקר וכבוד על שהם עם ישראל [ער האט פערלארען דען זעלבסט-בעוואוסטען שטאלץ פיר זיינע הייליגע נאטיאן - איבד את כבודה האחרון של אומתו] עד שמכר כל גאונו וגדולתו עבור נזיר עדשים שמושיטין לו בארצות הגלות. ועל כן, כרח הקב"ה לבא בקול דודי דופק - אלו זירות הקשות שמתחדשות עלינו בכל יום, כדי לעורר בנו הרצון לשוב לארצנו בבחינו.

ובזה נראה לפרש מאמר הכתוב 'כי ואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם חוזה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ וותכם'. וכבר עמדו חז"ל על לשון

- דמשמע בשורה טובה (הוריות י, א). ז"ל יובן. דהכוונה דהש"ת מבשר ת: שכבר נטמעו בגוים כל כך עד ש ישיבתם בארצות הגולה כאילו בארץ אחוזתם, והסיוח דעתם לארץ ישראל, אז יתן הי"ת נגע בית ארץ אחוזתם, היינו בארצות יחשבינו לארץ אחוזה שלהם יתן מה מיני נגע צרעת, עד שיפקחו ידעו כי מי לך פה ומה לך פה, ש: לשוב אל אהות אבותינו. וכאשר אים בימינו שאחר כל הצרות ו: כל אחד ואחד מישאל כוסף אל ארץ אבותינו, ומה מאד היה ומצלח אם היו מניחים אותו לשוב יכל זה מעצה עמוקה של אלקינו אבותינו שחושב עלינו מחשבות שלא נטמע בארצות הגוים, רק נשוב ש שנשבע לאבותינו לתת להם אחריהם. ועיין תנ"ד'א פרק יח אות יין בעלי בתים נעקרים מן העולם לארץ [היינו שיהודים מנכסיהן ז] אלא בשביל שאוכלין ושותין ו מתוך טובה ואינם עוסקים בדרך ברי תורה כי טוב תורה עם דרך ארץ, אמר הכתוב 'תחת שלש רגזה כי ובל כי ישבע לחם' [משל ל כאן,

עכ"ל. ונתקיים מאמר זה באח"י שבמדינות בעהמען מהרן ואשכנז, שישבו בעשירות גדולה ובעטו כל כך עד שנשכח מאתם

יריחו - ראשיתה של ארץ ישראל

בגמרא מסכת תמיד (ל ע"ב) מובא כמה ממעלותיה של העיר יריחו, "מיריחו היו שומעין קול שער גדול שנפתח, מיריחו היו שומעין קול מגריפה, מיריחו היו שומעין קול השיר, מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל, מיריחו היו שומעין קול החליל, מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז, מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור, מיריחו היה שומע קול השופר ויש אומרים אף קולו של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם ביום הכיפורים, מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת".

וצריך להבין מהו שהגמרא מזכירה דוקא את העיר יריחו, ואם מפני שכך היתה המציאות שכל אותם דברים היו נשמעים עד העיר יריחו, אם כן היה צריך להיות הלשון "עד יריחו היו שומעים" ומהו הלשון "מיריחו", צריך ביאור.

ובפירוש הראב"ד על מסכת תמיד שם כתב דברים נפלאים, ולחיבת הקודש נעתיק לשונו בזה, "ומורי הרב החסיד אומר, דכל הנך דקתני, שהיו נשמעים ביריחו, מעשה ניסים היו, ודוקא ביריחו היה נשמע ולא בשאר הצדדים, לפי שיריחו היתה כמו תחת ירושלים, מפני שהוא תחילת כיבוש ארץ ישראל, וכמו שתרומת הדגן צריך לתרום מהראשית, כן נתרמה ארץ ישראל עצמה, ובשביל כך החרימה יהושע להיות קדוש, לפיכך היא כמו ירושלים, והיו נשמעים בה כל הנך דקתני, כדי שירגישו בני אדם שביריחו יש כמו כן קדושה כמו בירושלים. ולפיכך נשמע באלה יותר משאר דברים, לפי שכל אלו הדברים הם תחילת העבודות", ע"כ.

מבואר יסוד עצום, שליריחו ישנה קדושה מיוחדת מפני שהיא ראשיתה של ארץ ישראל, שבה התחיל יהושע את כיבוש הארץ, ולכן זכתה יריחו לכל המעלות הגדולות הללו כמו ירושלים.

בזה מבואר מה שנקטה הגמרא לשון "מיריחו" ולא "עד יריחו", כי באמת לפי דברי הראב"ד לא היה נשמע הקול בכל הדרך מירושלים ליריחו, אלא רק ביריחו היו נשמעים קולות הללו כדי שירגישו בני אדם שביריחו יש קדושה כמו בירושלים.

למדנו בזה את המעלה והחשיבות הגדולה בראשיתו של כל דבר אל שבקדושה.

הכל נמשך אחר זה התחלה

שומה עלינו להבין מעתה את שורש מעלתה של הראשית, מדוע היא אכן חשובה כל כך בכל מקום.

נראה לעמוד על ענין זה מהגמרא (בבא בתרא ג ע"א), שם אומרת הגמרא כי כותל העשוי מאבן גזית בגובה ארבע אמות, אם יש ברוחבו חמישה טפחים יכול לעמוד, אבל אם אין ברוחבו חמישה טפחים אינו יכול להתקיים. שואלת הגמרא והרי כותלו של בית המקדש היה גבוה שלושים אמה ולא היה רוחבו כי אם אמה בת ששה טפחים וכיצד איפוא יכול היה להחזיק מעמד.

ונתתי נגע צרעת וגו' כתב הרמב"ן לרמוז כי יד ה' תעשה זאת, לא טבע כלל. ולא נתיישב בזה, מדוע לא נכתב זה הלשון בכגדים שגם שם אינו אלא פלא. ומשום הכי באו חז"ל לדרשה 'בשורה היא' וכו' כפירוש רש"י, והוא בהוריות (יא). ובונה פרשת מצורע הקשו על זה, אמאי בעינן דוקא אבנים אחרות⁸⁴. ומשום הכי יישבו שהבונה בית צריך להיזהר ביסודו שיהיה ע"ש תורה ובקדושה, ואם לא כן מידבק בו רוח טומאה, ומכ"ש כנענים שמתחילה בנו לשם טומאה, משום הכי היא מתנה⁸⁵ - שיתקצה הטומאה מהבית⁸⁶.

(9) י"ז ז'

(10) ז' י"ז ז'

(6)

עונה הגמרא, מאחר והיה לו טפח אחד נוסף על חמישה טפחים,
שוב ניתן להגביה הכותל הרבה ואין צריך לתת לכל ארבע אמות ה'
טפחים רוחב.

נמצאנו למדים דבר נפלא, הרי לפי חשבון פשוט של ה' טפחים
לארבע אמות, נמצא כי כדי להחזיק כותל של שלושים אמה זקוקים
אנו ליותר מל"ה טפחים ברוחבו, וכיצד אם כן הספיקו ששה טפחים
בלבד.

אלא היסוד הוא כי כאשר הבסיס חזק, איתן ויציב יותר אפילו
במעט, כבר אפשר לבנות עליו ולהגביהו למעלה למעלה בלי שום יחס
כלל, כי הכל הולך אחר ההתחלה, אם הראשית חזקה ומוצקה הרי
שכל הבנין שאחריה יהיה אף הוא חזק, אבל אם הראשית חלשה
ורעועה, תגרור אחריה את כל הבנין לתהום.

זה המעלה הגדולה והחשיבות הניתנת בכל מקום לראשית, ובכך
זכינו להבנה מעמיקה בדברי הזוהר הקדוש המובאים בנצ"ב שאין
להשתמש באבני הבית המנותץ בשביל לבנות את הבית החדש, כי
טוד הבית אסור שיהיה מושתת על אבנים שנבנו לשם טומאה, רק
צריך לבנותו מחדש בקדושה ובטהרה לשם שמים.

(גד"ו) זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק, ולצרעת הבגד ולבית, ולשאת ולטפוח
ולבהרת. אע"פ שקבלת רז"ל היא האמת והיא המעידה על עניני הצרעת, שבתחלה מלקה
אותו בביתו כדי שיכניע לבבו ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה, חזר בו מוטב ואם לאו
מלקהו בבגדו, חזר בו מוטב ואם לאו מלקהו בגופו ממש⁵⁹, אין סודר הענין כן בפרשיות,
כי פרשת נגע צרעת כי תהיה באדם⁶⁰ היא הקדמת, ואחריה פרשת והבגד כי יהיה בו
נגע צרעת⁶¹, ואחריה פרשת, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם⁶², ואחזה התורה
הדרך הזה כי הזכירו תחלה צרעת הגופות ואחר כך צרעת הבגדים ואחר כך צרעת הבתים,
לפי שהתורה כל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום⁶³, וכדי שלא יהא הסודר מסודר
בפורענות הולך וגדל, וכמו שהיה הענין⁶⁴, אלא הולך ומתמעט כנתבאר לנו בסדר הפרשיות.

(ל) והחומט והתנשמת. הזכיר שמונה שרצים ואמר בהם: אלה הטמאים לכם⁶⁵, ותנחש
אינו בכללם. ויש לתמוה בזה כי ראוי היה בודאי שיהיה הנחש טמא ומטמא, כי הוא
שורש הטומאה והזוהמא כידוע מן הנחש הקדמוני, ואם כן למה לא הכניסו הכתוב בכלל
השרצים הטמאים. אבל הענין הוא מכללי דרכי התורה שכל נתיבותיה שלום⁶⁶ שלא רצתה
לטמא הנחש במגעו שאם כן היה אדם נמנע מלהרגו כדי שלא יטמא. ומוזה הזכיר: כל
הולך על גחון⁶⁷, שהוא הנחש⁶⁸, והולך על ארבע⁶⁹, שהוא עקרב⁷⁰, ומרבה רגלים⁷¹,
והוא ששמו נדל⁷², מפני שהן בריות מויקות לבני אדם בארץ שלהם ויש בהם מחליאות
ויש בהם ממיתות, והזכיר בהם: לא תאכלום כי שקץ הם⁷³, לא אסר כי אם האכילה אבל
טהר⁷⁴ את המגע, מה שאין כן בשמונת שרצים שאינו להם ארס כלל⁷⁵.